

Урок зарубіжної літератури 7 клас

Тема: «Урок позакласного читання. Артур Конан Дойл та його шедевр детективного жанру повість «Собака Баскервілів»

Мета: розкрити причини всесвітньої популярності твору «Собака Баскервілів»; перевірити знання і розуміння учнями твору письменника; розвивати вміння аргументовано висловлювати свою думку, використовуючи матеріал; формувати вміння дослідницької роботи; розвивати зв'язне мовлення, уміння систематизувати і узагальнювати матеріал

Обладнання: портрет А. К. Дойла, дидактичні картки, картки з детективними задачами, тести, портрети головних героїв повісті, презентація до уроку

Тип уроку: комбінований

Хід уроку:

I. Мотивація

На сьогодні детектив - це, мабуть, один із самих популярних і улюблених жанрів літератури. По телебаченню – детективні серіали та фільми, в книжкових магазинах - від класичних авторів Едгара По, Артура Конан Дойла до сучасних – Дар'я Донцова, Тетяна Полякова. Сьогодні, на уроці позакласного читання ми пройдемося шляхом відомого класика Артура Конан Дойла і його не менш відомого Шерлока Холмса.

Тема нашого уроку позакласного читання «Артур Конан Дойл та його шедевр детективного жанру повість «Собака Баскервілів»

У вас було випереджальне завдання прочитати повість Артура Конан Дойла «Собака Баскервілів». Те як ви знаєте текст ми перевіримо на цьому уроці.

Давайте коротко з вами пригадаємо факти біографії Артура Конан Дойла.

Історія виникнення. «Собака Баскервілів» - одна з чотирьох повістей Артура Конан Дойла про Шерлока Холмса. Історія виникнення почалася в 1901 році, коли два англійські джентльмени - письменник Артур Конан Дойл і його приятель журналіст Флетчер Робінсон - вирушили в графство Норфолк відпочити і пограти в гольф. До цього часу Конан Дойл вже розпрощався з Шерлоком Холмсом і підшукував тему пооригінальніше. Тут-то Робінсон і повідав другу легенду про Black Shuck - Чорного Диявола - примару гігантського пса, що переслідує нащадків древнього роду.

Варто сказати, що подібні легенди були дуже популярні в різних регіонах Англії. У них сконцентрувалися всі найстрашніші повір'я про собак. Тут і чорний диявольський колір, і величезні палаючі очі, і зловісне виття, оповите смертю, і вміння з'являтися з нізвідки і розчинятися в повітрі. Конан Дойл, який нерівно дихав до містики тут же вхопився за цей чудовий сюжет. У міру того, як вимальовувався сюжет, письменникові все більше і більше був необхідний герой з сильним характером і ... Шерлок Холмс «повстав» щоб боротися з породженням пекла.

В результаті з'явився приголомшливий сюжет, де звичайна основа майстерно була оповита «містичної» атмосферою давнього замку, торф'яних трясовин і страшних переказів. Цей ефект зробив «Собаку Баскервілів» найзнаменитішим з

усіх творів Конан Дойла про Холмса . Був опублікований у 1901 році в щомісячному журналі «Strand Magazine». Тираж журналу одномоментно збільшився на 30000 примірників. Вважається, що саме повість « Собака Баскервілів» є найуспішнішим проектом Артура Конан Дойла.

Музей (Презентація уроку)

А тепер на декілька хвилин здійснимо невелику екскурсію вулицями англійської столиці, відвідаємо музей-квартиру відомого детектива Шерлока Холмса.

Рольова гра

На кілька хвилин станьмо детективами. Розгляньте уважно портрет письменника та уявні речі. Які йому належали. Спробуйте методом Шерлока Холмса відтворити риси та звички. Моменти біографії автора – сера Артура Конан Дойла

- А) зовнішність, звертання— свідчить, що ця людина англієць, знатний, елегантний, освічений.
- Б) стетоскоп— ця річ свідчить, що її господар мав справу з медициною— був лікарем-хірургом.
- В) географічна карта, кораблик— таку річ міг мати при собі тільки мандрівник. Побував у Африці, Австралії, на китобійному судні плавав до Льодовитого океану.
- Г) боксерська рукавичка— займався спортом, був чемпіоном університету з боксу.
- Д) ручка— письменник, написав цікаві твори.

Наступне ваше завдання : аналізуємо прочитане.

- 1) 1. Основа детективного твору – це...(*Захоплююча інтрига.*) *інтрига- ситуація навколо якої розгортаються події(з лат. Заплутувати)*
2. Дайте визначення поняття детектив.(*Різновид пригодницької літератури, в якому є захоплива інтрига, розкривається якась пов'язана із злочином, заплутана таємниця.*)
3. Чи можемо ми сказати, що детективом може бути тільки неординарна людина з неабиякими розумовими здібностями, логічним мисленням, вмінням швидко реагувати на події?
4. Якими ще якостями йому потрібно володіти?(*Не забувати про почуття справедливості, бажання захистити безвинно скривдженого, непідкупність*).
5. А хто ж такий детектив як людина(яка розкриває злочини)
6. Уславлений детектив і джентльмен, головний герой творів Артура Конан Дойла (Шерлок Холмс)
7. Який є класичний детективний дует (Шерлок Холмс і доктор Ватсон)

6. Наступне ваше завдання називається спостережливий читач

1. Як бідолашна дівчина, полонянка Гуго Баскервіля, вибралася із закритої кімнати?
2. Що сталося з трьома вершниками, які поїхали наздоганяти Гуго Баскервіля?
3. Що заповідав дітям автор рукопису?

4. Які факти, пов'язані із розслідуванням, відмітив Шерлок Холмс у Лондоні?
5. Хто і навіщо подавав сигнал свічкою із замку?
6. Який титул був у Генрі Баскервіля?
7. Якою інформацією поділився Шерлок Холмс із Ватсоном на пустищі?
8. Якою наукою захоплювався Степлтон?
9. Чому Шерлок Холмс і доктор Ватсон вирішили, що побачили мертве тіло сера Генрі Баскервіля?
10. Яка деталь для Холмса була «однією з найважливіших ланок, відсутність яких дошкуляла»?
11. Де тримав Степлтон свого собаку?
12. Що сказав Холмс про рукопис, який читав Мортімер?

Відповіді

1. За допомогою плюща, який укривав південну стіну замку.
2. Один із них від побаченого вмер тієї самої ночі, а двоє інших стали несповна розуму.
3. Синам – остерігатися ходити пустищем у нічні години, нічого не казати сестрі їхній Елізабет.
4. Зниклий черевик, лист-попередження, підозрілий чоловік у кебі.
5. Беррімор повідомляв каторжнику Селдену, що їжу для нього приготовано.
6. Баронет.
7. Леді, яку знають сусіди як сестру Степлтона, насправді є його дружиною.
8. Ентомологією. (Що таке ентомологія – наука що вивчає комах)
9. На мерці був червонястий твідовий костюм Генрі.
10. Фамільний портрет.
11. На острові посеред Грімпенської трясовини.
12. «Цікавий для збирачів казок».

Наступним вашим завданням буде встановити логічні пари за образами повісті «Собака Баскервілів» та їх діяльністю.

Ватсон- помічник детектива

Генрі Баскервіль- спадкоємець сера Чарльза

Степлтон – ентомолог

Берімор- слуга

Лаура Лайонс- сусідка сера Чарльза Баскервіля

Шерлок Холмс – детектив

Мортімер- лікар

Міссіс Степлтон – дружина Степлтона

Розташувати у потрібному порядку окремі епізоди з повісті «Собака Баскервілів»

Відповідь 2,3,1,5,4,8,6,7,13,10,12,11,9,14

Давайте спробуємо з вами охарактеризувати основних головних героїв повісті «Собака Баскервілів»

I група характеризує Шерлока Холмса, II група доктора Ватсона, III група – Генрі Баскервіля. У вас є 5 хвилин подумати, у ваших відповідях використовуйте тільки прийменники

I гр- допитливий, кмітливий, цілеспрямований, хоробрий, з гумором

II гр – довірливий, енергійний, готовий прийти на допомогу, захищати вміє, сміливий

III гр – діяльний, молодий, несамотійний, невірноважений, представник «золотої молоді»

Наступне завдання у вас **дослідницьке**. Ви бачите перед собою факти що свідчать про підозру у злочині. Вашим завданням буде для кожної групи окремо знайти факти які навпаки свідчать про захист підозрюваних і зробити висновки причетні чи не причетні підозрювані до злочину

1. Виступи дослідницьких груп.

I група— підозрювані слуги Беррімори.

Підозри :

1. Велика чорна борода.
2. Телеграму з Лондона отримала дружина, а не Беррімор.
3. Загадкові нічні прогулянки по Замку, плач вночі у кімнаті.
4. Беррімор подає знаки свічкою у вікно, що виходить на болото.
5. Слуги хотіли залишити маєток Після смерті Ч. Баскервіля.

Захист:

1. Любов до господаря.
2. Охороняє честь господаря (не відразу розповідає про лист від Лайонз)
3. Підтримує дружину (каторжник Селдон її брат)
4. Уміє зберігати таємниці.
5. Сміливий: прямо говорить Генрі, що той неправий.

Висновок: подружжя Берріморів не причетні до злочину.

II група— підозрювані містер Френкланд і його дочка Лаура Лайонз.

Підозри :

1. Лист Лаури з призначенням побачення. Не прийшла.
2. Страх і невпевненість, небажання розповідати про події.
3. Сварка з батьком .

Захист:

1. Намагання повернути втрачену свободу.
2. Щире почуття до Степлтона.
3. Правдива розповідь про Степлтона.

Висновок : Лаура Лайонз частково причетна до смерті Чарлза Баскервіля.

III група—підозрювані містер Степлтон і його «сестра»

Підозри:

1. Розмови Степлтона про пустище і Грімпенську трясовину. (показує місце, де сталась трагедія з Гуго Баскервілем) каторжнику Селдону.
2. «Сестра» дуже боїться «брата», а він заважає її одруженню.
3. Розповідь про роботу в графстві

Захист:

1. Добрий сусід
2. Науковець-ентомолог
3. Розумний
4. Перший приходить на допомогу

Йоркшир (учитель із своєю дружиною)

4. Несхожість сестри та брата.

5. Місіс Степлтон то попереджає про небезпеку, то відмовляється від своїх слів.

6. Схожість Степлтона з Гуго Баскервілем на родинному портреті.

7. Розповідь Л. Лайонз.

Висновок: Степлтон насправді не той, за кого себе видає. Він є нащадком родини Баскервілів і хоче заволодіти маєтком, але злочинним шляхом. Він використав давню легенду, щоб до смерті перелякати старого Чарлза Баскервіля, а молодого Генрі загриз би справжній велетенський собака-потвора. Але жажливішим за цю страшну істоту був хитрий і лицемірний Степлтон, який втратив всі людські якості.

Мабуть кожен із вас хотів би відчувати себе в ролі детектива і перевірити чи притаманні вам риси, які необхідні справжньому детективу. Зараз у вас з'явиться така можливість. У вас на столах для кожної групи лежать картки із **детективною задачею**. Чи зможете ви знайти розгадку таємниці

Історія 1.

Злочин не відбувся

За деякими відомостями, які отримали співробітники поліції міста Сан – Франциско, можна було зробити висновок, що готується викрадення коштовностей дружини мільйонера – місіс Андерсон.

Місіс Андерсон проживала в одному з першокласних готелів. Мабуть, тут же мешкав і злочинець, який замислив злочин. Декілька днів чергував детектив у номері місіс Андерсон, сподіваючись спіймати негідника, але безрезультатно. Мільйонерша вже почала підсміюватися над ним, як раптом сталося наступне.

Увечері хтось постукав у двері номера. Потім двері відчинилися, і до кімнати заглянув чоловік. Побачивши місіс Андерсон, він вибачився, сказавши, що помилився дверима.

– Я був абсолютно впевнений, що це моя кімната, – збентежено промовив він. – Адже тут усі двері такі схожі.

Тут детектив вийшов із засідки і заарештував незнайомця.

Що змогло переконати поліцейського в тому, що перед ним зловмисник?

Відповідь.

Якщо людина була впевнена, що йде у свій номер, навіщо їй стукати в двері?

Історія 2

Коштовності вдови

Пані Сідні, вдова, якій, як вважали, належали вісім з чвертю відсотків усього Нью – Йорка, могла задовольнити будь – яку свою примху, окрім однієї. Вона ніколи не могла заплутати сищика, доктора Хеліджана.

Одного разу при зустрічі пані Сідні стала розповідати про неприємність, яка сталася з нею.

– Ви повинні мені повірити, наскільки я минулої ночі була близька до загибелі і втрати своїх коштовностей, – почала вона.

– Була приблизно третя година ранку, коли мене розбудив шум. Людина в масці стояла в моїй кімнаті, направила на мене зброю і наказала, щоб я не кричала.

В місячному світлі я побачила ще двох чоловіків, які залазили у відкрите вікно. Мене зв'язали, заткнули рот і грубо кинули спиною на крісло, а це жахливе створіння пішло до моїх коштовностей. Безпорадна, я спостерігала, як лиходії заповнили мішок коштовними каменями. Через страх за своє життя я не змогла що – небудь зробити до тих пір, поки вони не вилізли через вікно. Як тільки останній з них виліз, я закричала і почала кликати на допомогу. На щастя, патрульний Кейсі знаходився через квартал і почув мене. Втікаючи від нього, злодії в поспіху кинули коштовності. Але я цілий місяць опам'ятовуватимуся від переляку!

Хеліджан іронічно посміхнувся.

– Моя дорога пані Сідні, – сказав він, – ваше одужання після неприємності, якої не було, буде дуже швидким.

Що було не так в цій історії?

Відповідь.

Оскільки пані Сідні була «безпорадна», оскільки була зв'язана і їй «заткнули рот», то вона не могла кричати настільки голосно, щоб її почув патрульний Кейсі за квартал від її будинку.

Історія 3

Дворецький завдає удару

Доктор Квік піднявся удосвіта. Коли через годину він закінчував сніданок, пролунав телефонний дзвінок.

– Даруйте, це Чанг Лоу, дворецький Джеймса Гудвіна. Я тільки що ввійшов до будинку господаря і виявив, що хтось убив і пограбував його! – промовив голос в телефонній трубці.

Доктор Квік прибув на місце події за лічені хвилини, і дворецький провів його у вітальню, залиту яскравим, теплим сонячним світлом. Там на підлозі лежало тіло вбитого.

– Ви виявили його саме тут? – запитав доктор Квік.

– Так. Рівно 20 хвилин тому, коли я прийшов на роботу. Я проходив через вітальню і спіткнувся в темряві об тіло. Я так злякався, що кулею помчав до телефону, розташованого біля входних дверей, і подзвонив вам, – сказав Чанг.

Доктор Квік окинув поглядом кімнату з розкішними шкіряними меблями, дорогими шторами на вікнах і ворсистим килимом на підлозі. Нарешті він вимовив:

– Пролийте трохи світла на цю таємницю і розкажіть, навіщо ви це зробили.

Чому доктор Квік запідозрив Чанга?

Відповідь.

Вітальня була «залита сонячним світлом», а дворецький сказав, що 20 хвилин тому він спіткнувся об тіло в темноті.

А зараз вам необхідно згадати моменти які є пунктиром на шляху детектива до розкриття таємниці. І зробити це декілька незвичним способом . Перед вами

кресворд але не звичайний, а перевернутий, тобто ви не шукаєте відповіді на питання, а самі це питання складаєте. (Презентація до уроку)

Орієнтовані відповіді:

- 1) Предмет, завдяки якому Шерлок Холмс ще в Лондоні знав, що собака не легенда, а жива істота.
  - 2) Слово з розповіді Степлтона про своє минуле, яке допомогло сищику встановити його особу.
  - 3) Те, за допомогою чого Холмс здогадався, що автор листа - жінка?
  - 4) Хто спочатку ледве на зруйнував плани Холмса і Степлтона?
  - 5) Порода собаки Баскервілів.
  - 6) Що надало собаці такого дивного, страшного вигляду?
  - 7) Що могло стати єдиним доказом злочину Степлтона?
1. Черевик. 2. Учитель. 3. Парфуми. 4. Каторжник. 5. Мاستиф. 6. Фосфор. 7. Напад.

Наступне ваше завдання це **Робота з криптограмою.**

Розгадати зміст листа, який отримав сер Баскервіль у готелі. Лист зашифрований. Це -криптограма. Цифри – порядковий номер букв алфавіту, допоміжні картки у кожної групи на столі

Відповідь: «Якщо здоровий глузд і життя дорогі вам, тримайтеся подалі від торф'яних боліт».

Проблемне запитання

На сьогодні ваше останнє завдання це **тестові завдання** по повісті «Собака Баскервілів» для закріплення матеріалу та ваших навичок А.Конан Дойль. «Собака Баскервілів».

1. «Собака Баскервілів» А.Конан Дойля – це:
а) оповідання;б) новела;в) повість;г) роман.
2. Яку річ, забуту відвідувачем, на початку твору доктор Ватсон з цікавістю розглядає:
а) журнал;б) капелюх;в) палицю;г) годинник?
3. Манускрипт, який приніс доктор Мортімер, датувався:
а) 1730 роком;б) 1742 роком;в) 1745 роком;г) 1750 роком.
4. Новим господарем Баскервіль-холу мав стати:
а) Гуго;б) Чарльз;в) Гаррі;г) Генрі.
5. У манускрипті згадується свято:
а) Святого Миколая;б) Михайлів день;в) Теплого Олексія;г) Івана Купала.
6. Холмс сказав про рукопис, який читав Мортімер:
а) «Цікавий для дослідників родоводу»;б) «Цікавий для любителів таємниць»;
в) «Цікавий для збирачів казок»;г) «Цікавий для шанувальників старовини».
7. Якого факту, пов'язаного з розслідуванням, не відмітив Шерлок Холмс у Лондоні:
а) зникнення черевика;б) лист-попередження;в) підозрілий чоловік у кебі;г) поява валізи?
8. Який титул був у Генрі Баскервіля:
а) баронет;б) граф;в) князь;г) лорд?

9. Чия собака напала на сера Генрі:

а) собака Баскервілів;б) собака Беррімора;в) собака Степлтона.

10. Якою наукою захоплювався Степлтон?

а) ентомологією;б) екологією;в) електрофізикою;г) економікою?

11. «Наскільки я можу судити, це був високий на зріст худорлявий чоловік. Він стояв, трохи розставивши ноги, схрестивши на грудях руки і похиливши голову...»

Так у повісті описано:

а) каторжника Селдена;б) Шерлока Холмса;в) Генрі Баскервіля;г) доктора Ватсона.

12. Яка деталь для Холмса була «однією з найважливіших ланок, відсутність яких дошкуляла»:

а) загублений черевик;б) фамільний портрет;в) червонястий твідовий костюм;г) величезний собака?

Ключ: 1в; 2в; 3б; 4г; 5б; 6в; 7г; 8а; 9в; 10а; 11б; 12б.

Підсумки. Інтерактивна **вправа Мікрофон**

Епіграф уроку "Шерлок Холмс – це людина, яка ніколи не жила, але ніколи і не помре»

Як ви це розумієте?: Твори Шерлока Холмса популярні й сьогодні, бо...

Оцінювання учнів. Домашнє завдання.

